

Az új Krúdy-kiadások

„Az író, minden idők ismerője megáll, mert nem tud semmit se mondani azoknak, akik megfogadták, hogy nem gondolkoznak, nem látnak, nem olvasnak. Soha ennyi analfabéta nem volt Magyarországon, soha ily irtózat a gondolkodásra készítő iroktól, soha ily kietlensége az irodalomnak...”

Magyar író! Vajon lesz-e valaha föltámadásod?...”

(Krúdy Gyula: A Reggel, 1931. július 27.)

Ezekre a sorokra jó negyedszázad múlva ért meg a válasz, amikor Krúdy nemcsak feltámadt, de olyan népszerűsége tett szert, amire életében nem is gondolhatott. Az elmúlt két évtized Krúdy-kiadásai mutatják, hogy az író műveit sokféle köntösben, formában, egyszerre vagy egymás után több kiadó adta ki, nagy példányszámokban, hogy valamiképpen eleget tegyen az olvasók érdeklődésének.

Mi a titka ennek a Krúdy-reneszánsznak? Az, hogy befogadására megérett az idő. Amit a magyar író — nyelvének elszigeteltségében — nem tudott elérni, elérte a nagy francia, Marcel Proust: a kor jellegzetes stílusává tette az időfelbontásos ábrázolást. A csapongva visszatekintő, képzeletirányítások alapján kapcsolódó, álomszerű cselekménybonyolítás jellemzi Krúdyt és Proustot, de miután az utóbbi a követők seregét vonzotta világszerte, a módszer ismertté és elfogadottá vált. Azonkívül a két író mintha megérezte volna egy új művészet lehetőségeit: a film ezt az utat járta és járja mindinkább; a vágás, a montázs, a jelzések felhasználása a filmművészet számára korlátlan lehetőségeket nyújt az idő szabad kezelésére, a múltban, jövőben való csapongásra és az azonos időben történő dolgok ábrázolására is.

Ami tehát érthetetlennek tűnt negyvenötven évvel ezelőtt, ma megszokott, világos, egyszerű. Krúdy népszerűsége, mint a búvópatak, így törhetett elő.

Az áttörés éve: 1957. Ekkor jelentette meg a Szépirodalmi Kiadó — az író helyét a Magyar klasszikusok között kijelölve — Krúdy *Válogatott novelláit*. A kötet — Szabó Ede sajtó alá rendezésében és bevezetőjével — a 44 legjellemzőbbnek tartott elbeszélést adja közre; ezek időrendben követik egymást.

Ehhez az évhez kötődik az „új és a teljesség igényével fellelő” *Szindbád-összeállítás* (Kozocsa Sándor válogatásában és utószavával), amely a regényeket és novellákat időrendben, a kötetek belső egységére ügyelve közli — két kötetben. (Magvető)

Az első átfogó, viszonylag teljes kép is a Krúdy-életmű mintegy negyedrészt ki-

tevő elbeszélések világában születt 1959-ben kezdte közölni a Magvető adó — Krúdy novellatermésének legiből válogatva — az író válogatott n láit. *A fehér lábú Gaálné I—II.* (191894 és 1908 közötti elbeszéléseket mazzza, *A szerelmi bűvészinas* (191909 és 1912 közöttiek, az *Éji zene*, az 1913 és 1915 közöttiek, *A madár* tő szeretője (1964) az 1916 és 1917 Utolsó szivar az Arabs Szürkénél (1965) pedig az 1925 és 1933 között i. kat. A szerkesztők — Barta András, később Szauder József is — általában megjelenés sorrendjéhez igazodtak.

Szauder József tanulmány sorozat, amelyet a kiadó A szerelmi bűvészinas tő kezdve a kötetek utószavaként közölt, a Krúdy-irodalomnak ma már nélkülözhetetlen darabja. Ez — az elbeszélések középpontba állításával — Krúdy írásművészetét, műveinek fejlődéstörténetét a hazai társadalmi és irodalmi valóság talajába ágyazottan vizsgálja.

Részben e kötetekkel párhuzamosan, az 1960-as években jelentette meg a Szépirodalmi Kiadó Krúdy társadalmi és történelmi regényeit.

A hetvenes éveknek néhány nagyon szép, reprezentatív kiadást köszönhetünk. Ekkor jelent meg — Kozocsa Sándor gyűjtésében, bibliográfiájával és utószavával — az új *Szindbád-ciklus* (az 1973-as első kiadást 1975-ben már a második követte), amely a Magyar Helikon kiadásában az író eddig ismert valamennyi Szindbád-írását tartalmazza. Az 1957-es kiadásnál lényegesen szebb kiállítású könyv (három fotóval, a borítón Gábor Móric festményével) főként a Szindbád megterése és az újabb Szindbád-történetek közé sorolható írásokkal bővült; itt a szerkesztési elv is módosult. A műfaji csoportosításon belül hozzátétőleges időrendi sorrendet találunk — a pontos adatok a Szindbád-kronológiából ellenőrizhetők —; kár, hogy a már ismert, nagyobb fejezet címeket a szerkesztés nem alkalmazta. Kozocsa Sándor utószava a Krúdy- és Szindbád-irodalom összképét rajzolja meg. Tanulmányának első részében a Szindbád-írások megjelenését és a korabeli kritikából tükröződő fogadtatást kíséri végig 1911-től az író haláláig; 1933-tól pedig, a megjelent tanulmányok lényeges gondolatait közreadva és értékelve, a Szindbád-irodalom csomópontjait emeli ki. Kitér a külföldi kiadásokra és a megfilmesítésekre is.

A Magyar remekírók sorozatban jelentette meg a Szépirodalmi Kiadó 1975-ben *A vörös postakocsi*, hét másik regénnyel együtt. A kötet, amelyet Fábri Anna

rendezett sajtó alá, az 1913-tól 1929-ig terjedő időszak legjobbnak tartott Krúdy-regényeit adja közre; így lehetőséget nyújt az összehasonlításra is: az évek során megváltozott írói látásmód és stílus áttekintésére. A jegyzetek (Fábrí Anna) a közlés sorrendjében tájékoztatnak a kiadásokról, a regények valóságos hátteréről, a regényalakok modelljeiről. A kötet főbb életrajzi adatok közlésével zárul.

Az ifjúság számára a Móra Könyvkiadó vette közzé Krúdy történelmi témájú vagy legendás hősekről szóló írásait. (1971: *A százgalléros, Rózsa Sándor*; 1975: *Rákóczi harangja*.) Ezeket főként Udvarhelyi Dénes gondolja. Ő írta az utószót Krúdy Mária apjáról szóló regényesített életrajzához is, amelyet az írónő halála után Majtényi Zoltán egészített ki és dolgozott át. A kötetet sok fénykép illusztrálja.

Eddig még kiadatlan művek „megmentésére” vállalkozott a Magvető Kiadó 1975-ben *A tisztaeszlári Solymosi Eszter*, 1976-ban pedig a *Kossuth fia* megjelentetésével. Mindkettőt Fábrí Anna rendezte sajtó alá. Az előbbi — a hírhedt vérvádpert felelevenítésével — számos korabeli dokumentumot dolgoz fel; az utóbbi pedig Kossuth Ferencet mutatja be — a nagy előd árnyékában — a millenniumi kor valóságos tablójának rajzával. Mindkét „regény” a publicista Krúdyt mutatja be, és viseli a tárcaregények egyenet-

lenségeit. (A Kossuth fiát bőséges magyarázó jegyzet követi.)

A Krúdy-kép kialakításának fontos darabja Krúdy Zsuzsa gazdag fénykép-anyaggal illusztrált összeállítása is *Apám, Szindbád* címmel (1975) — szintén a Magvető kiadásában —, amely hiteles dokumentumok (levelek, cikkek, naplótöredékek, hivatalos iratok stb.) alapján, alig néhány soros összekötő szöveggel rajzol belső, mégis tárgyilagos képet az író életéről.

1978-ban jubileumi évet köszöntünk majd: az író születésének 100. évfordulója lesz, — öt évvel később, 1983-ban pedig már félszázad választ el halálától. Ebből az alkalomból indította meg a Szépirodalmi Kiadó azt a *24 kötetre tervezett válogatott életműsorozatot*, amely az író elbeszéléseit, regényeit, kisregényeit, drámáit, cikkeit és visszaemlékezéseit tartalmazza. A Barta András szerkesztésében megjelenő sorozat első két kötetével már találkozott az olvasók (*Régi szélkakasok között*, *Palotai álmok* — 1976): ezek a korai regényeket, kisregényeket közlik, az 1906 és 1909, illetve az 1910 és 1920 közöttiek. A külső formára izléses, egyszerűsége törekvő sorozat darabjait csak a borító belső, behajtott oldalára nyomtatott „előzetes” és a kötetek végére illesztett tájékoztató egészíti ki.

Tóth Mária